

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

М. М. МАТЮХА

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ В ОПОДАТКУВАННІ

Опорний конспект лекцій

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2016

Рецензенти: *В. В. Сопко*, д-р екон. наук, проф.
В. К. Шпак, д-р екон. наук, проф.
М. І. Коваль, канд. екон. наук, проф. МКА

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії
управління персоналом (протокол № 12 від 17.12.15)*

Матюха М. М. Облік і звітність в оподаткуванні:
опорний конспект лекцій / М. М. Матюха. — К.: ДП «Вид.
дім «Персонал», 2016. — 220 с. — Бібліогр.: с. 217–219.

ISBN 978-617-02-0222-2

Конспект лекцій включає пояснювальну записку, тематичний план,
зміст дисципліни “Облік і звітність в оподаткуванні”, а також список
літератури.

Для студентів вищих навчальних закладів.

ISBN 978-617-02-0222-2

© М. М. Матюха, 2016
© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2016
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2016

ЗМІСТ

Вступ	5
Як користуватися опорним конспектом лекцій	6
МОДУЛЬ I. Основні засади організації податкового обліку в Україні	8
Лекція 1. Поняття і функції податкового обліку	8
1.1. Поняття податкового обліку та його основні характеристики.....	8
1.2. Предмет податкового обліку та методи його ведення на підприємстві.....	11
1.3. Основні засади організації обліку в оподаткуванні	13
1.4. Ведення обліку в системі оподаткування на підприємстві.....	19
Контрольні питання.....	26
Тести	26
МОДУЛЬ II. Облік загальнодержавних податків і зборів	32
Лекція 2. Облік податку на прибуток	32
2.1. Елементи податку на прибуток	32
2.2. Склад доходів та витрат, порядок їх визначення	36
2.3. Порядок визнання доходів.....	39
2.4. Визначення податкової амортизації.....	50
Контрольні питання.....	61
Тести	63
Лекція 3. Облік податку з доходів фізичних осіб (ПДФО)...	71
3.1. Елементи ПДФО.....	71
3.2. Види доходів. Податкова знижка.....	78
Контрольні питання.....	83
Тести	84
Лекція 4. Облік податку на додану вартість (ПДВ)	92
4.1. Елементи ПДВ.....	92
4.2. Документальне оформлення податкового кредиту з ПДВ	107

Контрольні питання	112
Тести	113
Лекція 5. Спрощена система оподаткування та обліку	126
5.1. Єдиний податок	126
5.2. Фіксований сільськогосподарський податок	133
Контрольні питання	141
Тести	142
Лекція 6. Облік інших загальнодержавних податків і зборів	152
6.1. Облік акцизного податку	152
6.2. Облік інших податків, зборів, платежів	156
Контрольні питання	172
Тести	173
МОДУЛЬ III. Облік ресурсних платежів та місцевих податків і зборів	185
Лекція 7. Облік ресурсних платежів	185
7.1. Облік рентної плати та плати за користування надрами	185
7.2. Облік зборів за користування радіочастотним, водним та лісовим ресурсами	190
7.3. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів ...	194
Контрольні питання	196
Тести	196
Лекція 8. Облік місцевих податків та зборів	199
8.1. Облік податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	199
8.2. Облік туристичного збору	201
8.3. Облік збору за місця для паркування транспортних засобів	203
8.4. Облік збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності	205
Контрольні питання	212
Тести	212
Список літератури	217

ВСТУП

Нині в обліковій роботі, яка проводиться на підприємстві, можна виокремити кілька типів обліку: фінансовий (бухгалтерський) облік, управлінський облік, податковий облік, статистичний облік, спеціальний облік.

Всі типи обліку певною мірою взаємопов'язані, зокрема предмет нашої дисципліни “Облік і звітність в оподаткуванні” призначається для визначення розміру податкових заборгованостей платника податків. Він нерозривно пов'язаний з бухгалтерським обліком. Вихідна (основна) база бухгалтерського і податкового обліку єдина — це дані первинного обліку.

Визначення бази і розміру податкових платежів здійснюється згідно з податковим законодавством. Відображення в обліку податкових зобов'язань і розрахунків по всіх видах податкових зобов'язань здійснюється згідно з правилами бухгалтерського (фінансового) законодавства. Оподаткування не лише тісно пов'язане з бухгалтерським обліком, а й суттєво впливає на систему бухгалтерського обліку. В нашому курсі під податковим обліком розуміють нарахування податків та їх відображення в бухгалтерському обліку в нерозривному зв'язку.

Акцентуємо увагу студентів на тому, що вказана дисципліна розглядає податковий облік розширено і включає розрахунки всіх податків, відображення зобов'язань по їх оплаті, а також належне заповнення декларацій та інших податкових звітів **станом на 2015 рік**.

Теоретичне осмислення предмета дисципліни “Облік і звітність в оподаткуванні” у цьому контексті є важливою умовою формування вимог до студентів і успішного вивчення ними дисципліни.

Програма містить всі теми дисципліни, вивчення яких здійснюється сукупно із завданнями для самостійної підготовки

студентів і відповідями на контрольні питання, що охоплюють усі вузлові моменти дисципліни.

Навчальна дисципліна “Облік і звітність в оподаткуванні” вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” галузі знань 0501 “Економіка і підприємництво”, напряму спеціальності 6.050100 “Облік і аудит”.

Як користуватися опорним конспектом лекцій

Дисципліна “Облік і звітність в оподаткуванні” висвітлює принципи побудови автоматизованої форми обліку на підприємствах різних форм власності; проблеми автоматизації обліку виробничих процесів, кругообігу коштів і цінних паперів, формування ресурсів і витрат, доходів, описів форм і порядок складання бухгалтерської звітності в комп’ютерних програмах автоматизації облікової роботи.

Програма розрахована на студентів, які мають певний рівень знань з дисциплін: “Теорія бухгалтерського обліку”, “Бухгалтерський фінансовий облік”, “Управлінський облік”, що ґрунтуються на національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

Мета дисципліни — засвоєння студентами теоретичних знань, набуття практичних навичок організації ведення бухгалтерського обліку. Також студенти вивчають теоретичні основи організації роботи бухгалтерів на підприємстві.

Для дистанційного навчання насамперед слід звернутися до навчальної програми для ознайомлення із навчальними елементами програми. Курс складається з двох модулів, після яких наведені тестові завдання. Студенти мають дати на них відповіді, звертаючись до нормативної бази, що регламентує порядок податкового обліку та звітності.

Критерії оцінювання тестових завдань

Поточне оцінювання контролю знань проводиться на підставі тестових завдань, передбачених для кожного модуля. Кожне тестове завдання складається з 10 тестів і оцінюється за

п'ятибальною шкалою. При правильних відповідях на 9–10 тестів студент отримує “5” (відмінно); на 6–8 тестів студент отримує “4” (добре); на 4–5 — “3” (задовільно); менше 3 — “2” (незадовільно).

Для проведення контрольного опитування передбачене тестування на основі 18-ти тестових завдань. Оцінювання контрольних тестових завдань проводиться в такому порядку:

Правильні відповіді 17–18 — оцінка “5” (відмінно); 15–16 — оцінка “4” (добре); 13–14 — оцінка “3” (задовільно); менше 12 — оцінка “2” (незадовільно).

При виставленні кінцевої оцінки за курс враховуються всі поточні оцінки та оцінка, отримана на іспиті.

5 (оцінка — відмінно). Студент має чітко і вільно володіти термінологією, логічно, вмотивовано виконувати теоретичні завдання, вміти знаходити основне в навчальному матеріалі, технічно грамотно і послідовно виконувати практичні завдання.

4 (оцінка — добре). Студент має чітко і вільно володіти термінологією, технічно грамотно і послідовно виконувати практичні завдання, перелік яких наводиться у практичному розділі.

3 (оцінка — задовільно). Студент не завжди чітко володіє термінологією, припускаючись змішування понять та помилок при виконанні практичних завдань (проте виконане завдання досягає своєї мети).

2 (оцінка — незадовільно). Студент не дав правильних відповідей на більшість тестових завдань.

Для вивчення цього курсу студентам рекомендується використовувати наведену літературу. З огляду на те, що відбуваються часті зміни у нормативному забезпеченні і програмних продуктах з автоматизації облікової роботи, студентам рекомендується самостійно обирати додаткову літературу. Особливо це стосується нормативно-правового забезпечення. Також для вивчення дисципліни необхідно використовувати матеріали, що друкуються в періодичних виданнях: “Бухгалтерський облік і аудит”, “Дебет і кредит”, “Все про бухгалтерський облік”, “Бухгалтерія” та ін.

МОДУЛЬ I

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Лекція 1. Поняття і функції податкового обліку

1.1. Поняття податкового обліку та його основні характеристики

Реформування економіки України зумовило необхідність приведення вітчизняного обліку у відповідність до загальноприйнятих принципів організації, бо відмінності вітчизняної системи від діючої в економічно розвинених країнах світу ускладнює інтеграцію нашої держави у міжнародну економіку, не сприяє залученню іноземних інвестицій в Україну. Тому ухвалено ряд кардинальних заходів щодо реформування методології і методики організації бухгалтерського обліку на підприємствах України.

Зокрема, затверджено новий План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, низку Положень (стандартів), що максимально наближені до міжнародних і дають можливість чіткого поділу обліку на фінансовий і управлінський, як це прийнято в економічно розвинених країнах світу.

Водночас особливості податкового законодавства України зумовили необхідність ведення податкового обліку, який потрібний для поглиблення інформативності фінансового обліку, оскільки на основі даних лише фінансового чи управлінського обліку неможливо досягти достовірного складання податкової звітності.

У зв'язку із прийняттям Податкового кодексу України законодавчо врегульовані правила ведення податкового обліку. Але основним недоліком існуючого податкового законодавства

України є відсутність визначення у ньому терміна “податковий облік”.

Податковий облік — це система збору, реєстрації, узагальнення, зберігання та передачі інформації для визначення податкової бази для справляння податків на основі даних первинних документів, згрупованих відповідно до порядку, передбаченого чинним податковим законодавством. Як правило, податковий облік здійснюється шляхом суцільного, безперервного та документального обліку господарських операцій, пов’язаних з визначенням податкової бази з конкретного податку.

Податковий облік ведеться з метою формування повної та достовірної інформації про господарські операції, що були проведені платником протягом звітного періоду з метою оподаткування, а також забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів для контролю за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю перерахування податків до відповідних бюджетів.

Податковий облік має трирівневу структуру: 1 — рівень первинних облікових документів; 2 — рівень податкових реєстрів; 3 — рівень податкової звітності з кожного податку (збору).

Первинний документ — це документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

Форми первинних документів податкового обліку можуть бути встановлені чинним податковим законодавством (податкові накладні). Якщо форми первинних документів податкового обліку не встановлені, то замість них використовуються первинні облікові документи бухгалтерського обліку. Платник податку може розробити первинні документи податкового обліку самостійно (довідки бухгалтера, податкові розрахунки, пояснювальні записки).

До первинних документів бухгалтерського обліку висуваються такі вимоги:

1. Документи мають бути складені під час здійснення господарської операції або після її закінчення. Для забезпечення

більш ефективної обробки даних на основі первинних документів складаються узагальнюючі облікові документи (матеріальний звіт).

2. Первинні та узагальнюючі облікові документи складаються на паперових чи машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити [5]: назву документа; дату та місце складання; назву підприємства; зміст, обсяг та одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність її оформлення; особистий підпис особи, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Господарська операція — дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- 1) назву документа (форми);
- 2) дату і місце складання;
- 3) назву підприємства, від імені якого складено документ;
- 4) зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- 5) посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність її складання;
- 6) особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Другий рівень податкового обліку регламентовано тільки за єдиним податком, податком на додану вартість та податком з доходів фізичних осіб.

Податкові реєстри — це форми систематизації даних податкового обліку за звітний (податковий) період, які згруповані відповідно до вимог податкового законодавства.

Податкові реєстри призначені для систематизації та накопичення інформації, яка міститься в первинних документах, аналітичних даних податкового обліку для відображення в по-